

Sammendrag

Antall slakterier som deltar aktivt i den norske klassifiseringsordningen, er redusert fra 64 i 1996 til 33 i 2010. Per 31.12.2010 var det 26 linjer for storfe, 25 for småfe og 19 for gris. Årsproduksjonen av slakt i Norge er stigende, både i antall og tonnasje. Antall gris og småfe øker, mens vi har en nedgang i produksjon av storfe.

Antall tonn produsert kjøttvare steg med ca. 5 774 tonn i 2010. Fjørfekjøtt er ikke inkludert i dette tallet. Det har vært en liten økning i tilførsel av økologisk kjøtt, og det er spesielt tilførselen av økologisk svinekjøtt som har økt i 2010.

Kapittel 5.1. Bedøving

- Ingen av de ti tradisjonelle CO₂-fellene som var i bruk i 1999 eksisterer mer. Noen anlegg er nedlagt, mens øvrige anlegg har tatt i bruk moderne gassfeller med gruppevis inndriving. Da kan man utnytte grisenes flokkinstinkt, slik at de går inn i bedøvingsboksen uten noen form for hard tvang. I tillegg har fire slakterier som tidligere brukte elektrisk bedøving til gris, installert moderne CO₂-feller
- 11 av de 26 storfelinjene som var i drift ved årsskiftet hadde bedøvingsbokser med mekanisk inndriving og bedre hodefiksering enn tradisjonelle bokser. Normalt vil slike feller redusere behov for bruk av elektrisk drivstav eller annen hard driving
- Fra 1. september 2010 gikk Nortura Malvik og Målselv over til bruk av elektrisk bedøving med hjertestans for småfe

TABELL 5.1.1. Bedøvningsmetoder brukt ved norske slakterier i 2010, oppgitt i prosent av antall dyr slaktet

	STORFE	GRIS	SAU
Boltepistol, kruttpatroner	64		
Boltepistol, pneumatisk	35		
Elektrisk bedøving, tradisjonell		4	88
Elektrisk bedøving m/hjertestans		4	12
CO ₂ - tradisjonell		0	
CO ₂ - ny		92	

Kilde: Animalia.

STORFE

Alle anlegg bruker boltepistol med penetrerende bolt ved bedøving av storfe. Ulike fabrikater og modeller er i bruk. Minst seks av anleggene som var i drift ved årsskiftet brukte luftdrevne pistoler, mens øvrige anlegg bruker kruttpatroner. Våpen med fritt prosjektil (slaktemaske eller rifle) brukes unntaksvis på store dyr og nødslakt.

GRIS

Alle de store og noen av de mindre griseslakteriene har moderne CO₂-anlegg, slik at 92 prosent av grisene bedøves med gass. De resterende åtte prosent bedøves med strøm. Nortura var først ute med å optimalisere forholdene ved bedøving av slaktegris. De har nå tatt i bruk moderne skap med fast strøm og muligheter for hjertestans på alle anlegg som bedøver med strøm. Slike skap øker sikkerheten for at ingen dyr kommer til bevissthet under avblødning.

SAU

Alle slakterier bruker elektrisk bedøving. Flere av Norturas anlegg har tatt i bruk moderne skap med høy spenning, fast bedøvingsstrøm og muligheter for hjertestans og utskrift av bedøvningsparametre.

NØDSLAKTING OG AVLIVING AV SYKE ELLER SKADEDE DYR

I forbindelse med bedøving av syke eller skadede dyr, blir boltepistol brukt på alle dyrearter ved alle anlegg. I felt forekommer også bruk av våpen med fritt prosjektil (slaktemaske, rifle, hagle). I 2010 er det nødslaktet 8 231 storfe, eller 2,77 prosent av alle slaktede storfe. Tilsvarende tall for gris er 1 205. Det utgjør 0,08 prosent av totalt antall slaktede dyr. Det er hovedsakelig purker som nødslaktes. Tallene er vesentlig lavere enn de som er oppgitt for 2009.

TABELL 5.1.2. Antall slaktelinjer for gris med nye CO₂-anlegg, gamle CO₂-anlegg og el-bedøving per 31. desember 2010

	CO ₂ MED GRUPPEVIS INNDRIVING	CO ₂ MED LØPEGANG OG ENKELTVIS INNDRIVING	EL-BEDØVING MED HJERTESTANS	EL-BEDØVING UTEN HJERTESTANS	ANTALL SLAKTELINJER FOR GRIS
2000	3	8	0	20	31
2001	6	3	0	17	26
2002	7	2	0	17	26
2003	7	2	0	18	27
2004	8	2	1	17	28
2005	8	2	2	13	25
2006	9	2	5	9	25
2007	11	1	5	5	22
2008	11	1	4	5	21
2009	11	1	4	6	22
2010	11	0	4	5	20

Kilde: Animalia.

Kapittel 5.2. Avliving

Etter bedøving skal alle dyr avlives ved å kutte de store blodårene som utgår fra hjertet. Det kalles stikking. Tiden fra bedøving til stikking er avgjørende for at ingen dyr skal komme til bevissthet før eller under avblødning. Brukes elektrisk bedøving med hjertestans eller gassbedøving med lang oppholdstid, vil dyrene dø av oksygenmangel, selv om de ikke stikkes.

- Dyr som er korrekt bedøvet med boltepipistol dør ikke umiddelbart, men de vil ikke komme til bevissthet igjen før stikking selv om hjertet fortsetter å slå
- Etter korrekt bedøving med elektrisk strøm uten hjertestans vil dyrene komme til bevissthet etter 30-70 sekunder, og de bør stikkes umiddelbart etter bedøving (senest 15-20 sekunder etter påsett av strømmen)
- Avhengig av gasskonsentrasjon og eksponeringstid vil også en del av dyrene som bedøves med CO₂ komme til bevissthet dersom de ikke stikkes. Stikking skal derfor utføres så raskt som mulig. Dagens norske regelverk krever at grisene skal stikkes senest 20 sekunder etter at de kommer ut av gassen. Det er imidlertid gitt dispensasjoner ut over dette hvis god bedøvingseffekt kan dokumenteres. En ny EU-forordning som trer i kraft i 2013 stiller funksjonelle krav til bedøvningskvalitet i stedet for et fast tidskrav, slik den norske kjøttbransjen har ønsket i mange år

Kapittel 5.3. Anleggene

- Antall årsverk i kjøtt- og fjørfebransjen holder seg stabilt på rundt 10 000
- Slakterier tilknyttet Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) har en markedsandel på 32,2 prosent og Nortura har 67,8 prosent når det gjelder slaktning av gris, sau, lam og storfe
- Innen fjørfe har Nortura en andel på 74 prosent av kyllingslaktingen og 71 prosent av kalkunslaktingen

TABELL 5.3.1. Rapporterte utførte årsverk i kjøttbransjen

	2002	2003*	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nortura	5 583	5 552	5 493	5 285	6 552	6 464	6 507	6 100	5 790
Årsverk i bedrifter tilknyttet Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund	4 177	4 127	4 159	4 120	4 077	4 441	4 400	4 078	4 087
Totalt	9 760	9 679	9 652	9 405	10 629	10 905	10 907	10 178	9 877

Kilder: Nortura SA Årsmelding 2010 og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund.

* Beregningsmåten for Nortura (da Norsk Kjøtt) er endret i 2004 med virkning fra 2003 (fra 2003 er oppgitt antall utførte årsverk mot tidligere antall ansatte årsverk).

KAPITTEL 5: SLAKT, KJØTT- OG EGGKVALITET

TABELL 5.3.2. Markedsandeler slaktning (%) i Nortura og frittstående private slakterier (KLF)

	2006		2007		2008		2009		2010	
	GNK*	KLF	NOR-TURA*	KLF	NOR-TURA*	KLF	NOR-TURA*	KLF	NOR-TURA*	KLF
Gris	70,6	29,4	70,7	29,3	70,2	29,8	69,0	31,0	66,4	33,6
Storfe	74,6	25,4	75,1	24,9	75,1	24,9	73,0	27,0	69,9	30,1
Kalv	82,3	17,7	84,2	15,8	85,3	14,7	86,4	13,6	85,0	15,0
Sau/lam	70,2	29,8	70,9	29,1	70,7	29,3	70,1	29,9	67,3	32,7
Geit	72,8	27,2	74	26,0	71,1	28,9	68,7	31,3	67,8	32,2
Hest	49,7	50,3	49,9	50,1	47,4	52,6	50,2	49,8	49,7	50,3
Totalt	72,1	27,9	72,4	27,6	72,1	27,9	70,6	29,4	67,8	32,2

* Nortura SA er et resultat av fusjon mellom Gilde Norsk Kjøtt BA og Prior Norge BA.
Kilde: Totalmarked Kjøtt og Egg.

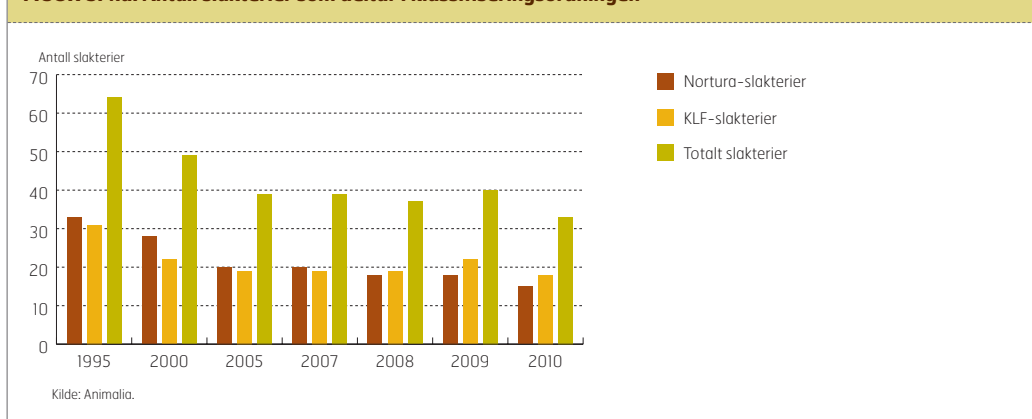
TABELL 5.3.3. Markedsandeler slaktning fjørfe (%) i Nortura og frittstående private slakterier (KLF)

	2008			2009			2010		
	NORTURA	KLF	ANDRE*	NORTURA	KLF	ANDRE*	NORTURA	KLF	ANDRE*
Kylling	74	25	1	73	26	1	74	25	1
Kalkun	69	31		71	29		71	29	

* Nærbø Kyllingslakt AS eies av Nortura SA og Jærkylling AS.
Kilde: Totalmarked Kjøtt og Egg.

Kapittel 5.4. Slaktelinjer og anlegg

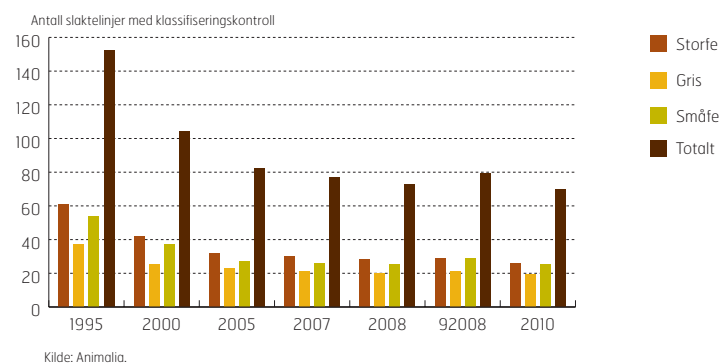
FIGUR 5.4.a. Antall slakterier som deltar i klassifiseringsordningen

Antall slakterier som deltar aktivt i den norske klassifiseringsordningen er redusert fra 64 i 1996 til 33 i 2010. Antall Nortura-anlegg har gått ned med tre og antall KLF anlegg har gått ned med fire.

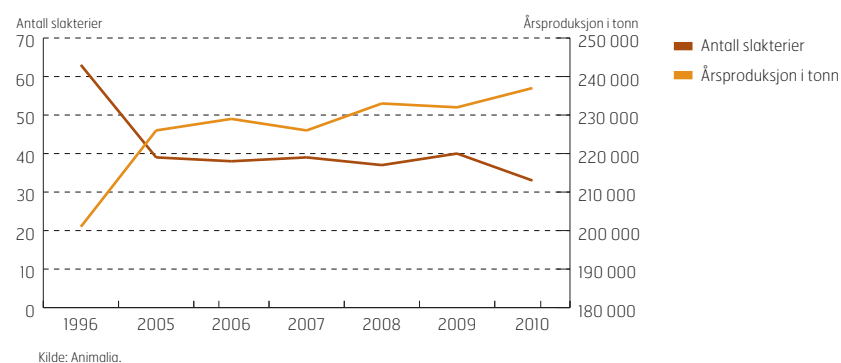
Nortura Malvik var nytt anlegg i 2010. Tre andre Nortura-anlegg i Trøndelag ble lagt ned i løpet av året. Nortura Fosen ble lagt ned i juli. Namsos fulgte etter i august. Oppdal ble lagt ned fra 1. november. I tillegg ble Nortura Sortland lagt ned fra 1. august. Av KLF-anleggene ble Spis Oppdal lagt ned fra 1. januar. Kystlam ønsket ikke å delta på småfekurs og trådte derfor ut av Klassifiseringsordningen. Midt-Norge Verdal ble lagt ned fra 1. august. I desember ble Helle Slakteri lagt ned.

FIGUR 5.4.b. Antall slaktelinjer med klassifiseringskontroll

Vi registrerer en nedgang på åtte slaktelinjer i 2010. Vi har tre færre storfelinjer, to hos Nortura og en hos KLF. Vi har to færre slaktelinjer for gris, en i Nortura og en i KLF. Vi har fire færre småfeslakterier, en linje hos Nortura og tre i KLF.

FIGUR 5.4.c. Antall slakterier og årsproduksjon av slakt, samlet for storfe, svin og småfe

Tabell 5.4.1. Slakterier med egen linje for storfe, sortert etter antall storfe slaktet i 2010

NR.	SLAKTERI	2009	2010
113	Nortura Egersund	29 561	28 258
103	Nortura Rudshøgda	27 684	27 231
134	Nortura Førde	19 658	19 808
109	Nortura Tønsberg	21 253	19 614
107	Nortura Otta	18 936	19 016
135	Nortura Ålesund	18 329	17 691
309	Nortura Malvik	0	16 759
117	Fatland Jæren	13 733	14 430
643	Nortura Bjerkå	15 038	13 865
124	Nortura Namsos	24 890	13 834
116	Nortura Sandeid	12 240	12 050
122	Nortura Fosen	24 917	11 520
141	Fatland Ølen	10 401	10 655
106	Furuset Slakteri	9 941	10 177
177	Slakthuset Kvål	7 701	9 400
155	Nortura Målselv	6 982	7 539
171	Prima Jæren	6 377	7 391
160	Fatland Oslo	5 863	5 852
142	Nordfjord Kjøtt	5 038	5 780
110	Nortura Gol	4 457	4 320
178	Røros Slakteri	4 313	4 272
181	Horns Slakteri	3 434	3 939
182	Helgeland Samvirkeslakt	834	3 197

KAPITTEL 5: SLAKT, KJØTT- OG EGGKVALITET

NR.	SLAKTERI	2009	2010
175	Ole Ringdal	1 968	2 318
802	Nortura Finnmark	2 193	2 210
163	Helle Slakteri	2 240	2 055
138	Ytre-Nordmøre	1 429	1 790
202	Jens Eide	1 333	1 431
153	Nortura Sortland	2 778	1 003
	Totalt	303 521	297 405

Kilde: Animalia.

Øvrige slakterier:

NR.	SLAKTERI	STATUS	2009	2010
147	Midt-Norge Levanger	Nødslaktmottak	7 535	7 548
120	Nortura Trondheim	Nødslaktmottak	981	744
121	Nortura Steinkjer	Nødslaktmottak	973	723
101	Nortura Sørpsborg	Nødslaktmottak	451	416
111	Nortura Forus	Nødslaktmottak	284	53
704	Øre Viltmottak	Nødslaktmottak	0	13
150	Nortura Brønnøysund	Nødslaktmottak	34	0
294	Mobilslakt	Lite slakteri	4	0
	Totalt		10 262	9 497

Kilde: Animalia.

TABELL 5.4.2. Slakterier med slaktelinje for gris, sortert etter antall gris slaktet i 2010

NR.	SLAKTERI	2009	2010
121	Nortura Steinkjer	217 610	223 196
111	Nortura Forus	210 702	216 137
103	Nortura Rudshøgda	205 531	200 133
109	Nortura Tønsberg	132 764	130 202
101	Nortura Sørpsborg	139 783	129 848
106	Furuseth Slakteri	97 162	105 227
117	Fatland Jæren	91 972	99 833
160	Fatland Oslo	82 084	99 582
171	Prima Jæren	62 259	68 282
643	Nortura Bjerka	53 443	60 161
141	Fatland Ølen	48 975	54 209
145	Midt-Norge Verdal	53 006	51 178
116	Nortura Sandeid	40 939	44 618
135	Nortura Ålesund	25 509	20 237
134	Nortura Førde	16 674	20 162
155	Nortura Målselv	18 632	13 622
181	Horns Slakteri	7 304	10 938
182	Helgeland Samvirkeslakt	547	8 207
142	Nordfjord Kjøtt	7 921	6 688
202	Jens Eide	1 830	2 388
802	Nortura Finnmark	1 265	1 786
153	Nortura Sortland	1 658	1 306
150	Nortura Brønnøysund	2	0
	Totalt	1 517 572	1 567 940

Kilde: Animalia.

Øvrige slakterier:

NR.	SLAKTERI	STATUS	2009	2010
175	Ole Ringdal	Mindre slakteri	211	395
163	Helle Slakteri	Mindre slakteri	112	198
113	Nortura Egersund	Nødslaktmottak	248	167
107	Nortura Otta	Nødslaktmottak	86	64
309	Nortura Malvik	Nødslaktmottak		16
120	Nortura Trondheim	Nødslaktmottak	40	14
124	Nortura Namsos	Nødslaktmottak	48	11
122	Nortura Fosen	Nødslaktmottak	3	6
	Totalt		748	871

Kilde: Animalia.

FIGUR 5.4.3. Slaktelinjer med egen linje for småfe, sortert etter antall småfe slaktet i 2010

NR.	SLAKTERI	2009	2010
111	Nortura Forus	142 703	137 969
134	Nortura Førde	111 512	120 092
141	Fatland Ølen	100 661	109 209
110	Nortura Gol	105 902	105 443
116	Nortura Sandeid	82 314	83 692
103	Nortura Rudshøgda	105 303	78 621
155	Nortura Målselv	45 926	72 957
309	Nortura Malvik	0	72 169
643	Nortura Bjerka	71 859	63 266
117	Fatland Jæren	57 190	59 387
106	Furuseth Slakteri	41 619	47 357
123	Nortura Oppdal	107 497	46 619
181	Horns Slakteri	29 160	35 673
142	Nordfjord Kjøtt	25 229	27 484
175	Ole Ringdal	16 487	18 831
147	Midt-Norge Levanger	0	18 763
160	Fatland Oslo	16 509	18 635
171	Prima Jæren	6 441	16 133
802	Nortura Finnmark	11 607	11 754
177	Slakthuset Kvål	4 267	9 940
202	Jens Eide	8 180	8 715
178	Røros Slakteri	7 253	7 667
182	Helgeland Samvirkeslakt	2 841	7 112
163	Helle Slakteri	7 393	6 403
206	Tømmernes Slakteri	4 558	4 405
153	Nortura Sortland	37 511	3 915
294	Mobilslakt	1 330	1 647
704	Øre Viltmottak	0	914
183	Midt-Norge Oppdal	20 826	0
	Total	1 172 078	1 194 772

Kilde: Animalia.

Øvrige slakterier:

NR.	SLAKTERI	STATUS	2009	2010
101	Nortura Sarpsborg	Nødslaktmottak	5	6
113	Nortura Egersund	Nødslaktmottak	2	1
121	Nortura Steinkjer	Nødslaktmottak	0	1
109	Nortura Tønsberg	Nødslaktmottak	2	0
135	Nortura Ålesund	Nødslaktmottak	8	0
		Totalt	17	8

Kilde: Animalia

Tallene presentert i Tabell 5.4.1 – 5.4.3. omfatter totalt antall slakt levert, fratrukket slakt sendt i retur.

TABELL 5.4.4. Slakterier med egen linje for kylling

SLAKTERI	ANTALL TONN FJØRFEKJØTT 2009	ANTALL TONN FJØRFEKJØTT 2010
Nortura Rakkestad	16 605	16 283
Nortura Elverum	19 355	22 301
Nortura Hå	14 953	16 124
Norsk Kylling AS	16 968	16 332
Stjernekylling	433	---**
Ytterøykylling	319*	1 528
Holte Gård***	67	81

* Første slaktedag 27.07.09.

** Stjernekylling hadde sin siste slaktning i januar 2009.

*** Tidligere omtalt som Holte gås og and.

Kilde: Slaktestatistikk fra SLF/NFL.

KAPITTEL 5: SLAKT, KJØTT- OG EGGKVALITET

TABELL 5.4.5. Slakterier med egen linje for kalkun

SLAKTERI	ANTALL TONN FJØRFEKJØTT 2009	ANTALL TONN FJØRFEKJØTT 2010
Nortura Rakkestad	7 221	5 989
Norsk Kylling AS	2 931	2 494
Holte Gård/Halvor Olsen	2	3

Kilde: Slaktestatistikk fra SLF/NLF

TABELL 5.4.6. Eggpakkerier

PAKKERI	KG EGG MOTTATT 2007	KG EGG MOTTATT 2008	KG EGG MOTTATT 2009	KG EGG MOTTATT 2010
Nortura	35 962	37 902	39 501	39 281
Private eggpakkerier	12 965	13 365	14 554	15 767

Kilde: Statistikk fra NFL.

Kapittel 5.5. Årsproduksjon av slakt i Norge

5.5.1. Årsproduksjon etter dyreslag

Årsproduksjonen av slakt i Norge er stigende, både i antall og i tonnasje. Økningen i 2010 skyldes i all hovedsak økning i svineproduksjonen.

TABELL 5.5.1. Årsproduksjon av slakt i Norge

ÅR	GRIS	STORFE	SMÅFE	TOTALT ANTALL
1996	1 213 071	317 592	1 308 220	2 838 883
2006	1 521 371	332 671	1 254 916	3 108 958
2007	1 469 067	318 818	1 177 904	2 965 788
2008	1 497 312	324 181	1 179 121	2 976 912
2009	1 517 690	311 942	1 182 436	3 010 042
2010	1 571 605	307 194	1 223 169	3 101 968

Kilde: Animalia.

Det har aldri vært produsert så mye kjøtt i Norge som i 2010. Totalproduksjonen økte i 2010 fra nærmere 232 til 237 tusen tonn. Gris gikk opp med over fem tusen tonn, småfe med nærmere 600 tonn, mens storfeproduksjonen gikk ned med over ett tusen tonn.

TABELL 5.5.2. Årsproduksjon i Norge i tonn

ÅR	STORFE	GRIS	SMÅFE	TOTALT
1996	79 652	95 857	25 406	200 915
2006	87 326	116 348	25 056	228 730
2007	84 167	118 298	23 318	225 783
2008	86 264	122 956	23 991	233 211
2009	84 639	124 017	24 089	231 686
2010	83 570	129 220	24 670	237 460

Kilde: Animalia.

Kapittel 5.5.2. Økologisk slakt

TABELL 5.5.3. Innveide mengder slakt totalt og økologisk i tonn og prosent, 2010

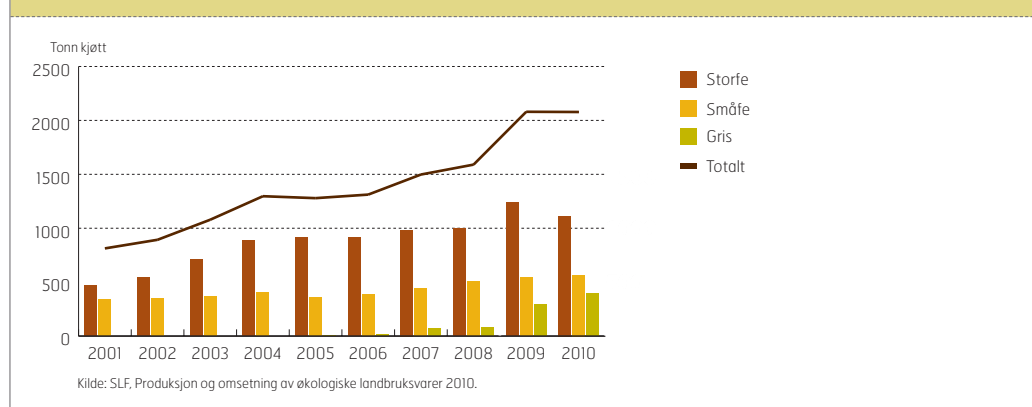
	SLAKT TOTALT	ØKOLOGISK SLAKT	PROSENTANDEL ØKOLOGISK
Storfe	83 242	1 113	1,3
Lam/sau	23 905	566	2,4
Geit	288	2	0,8
Gris	129 003	397	0,3
Totalt	236 438	2 079	0,9

Kilde: SLF, Produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer 2010.

Det er en klar differanse mellom antallet økologisk husdyr og prosentandelen som leveres som økologiske slakt. Spesielt gjelder det for storfe og sau/lam. Det finnes ingen eksakt forklaring på hvorfor færre dyr kommer ut som økologiske slakt enn hva som registreres som økologiske dyr, men følgende kan være mulige årsaker i følge DEBIO:

- En del økologiske dyr leveres på slakterier som ikke har godkjenning. Slaktet blir da ikke omsatt som økologisk.
- Det kan også skje at når enkelt dyr (økologiske) leveres på slakterier med godkjenning, omklassifiseres disse til konvensjonelle fordi det for slakteriet blir for krevende å holde slaktet separat fra øvrig slakt
- Vi har også faktorer som utmeldinger eller tilbakestillinger av besetninger som eventuelt kan påvirke tallmaterialet

FIGUR 5.5.a. Tilførsel av økologisk kjøtt i tonn per kategori

TABELL 5.5.4. Prosentandel økologiske egg av totalt innveide egg i tonn, 2004-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Totalt innveid	46 656	46 520	48 585	51 268	54 055	55 066
Innveide økologiske egg	573	570	1 038	1 493	2 440	2 414
Andel økologiske egg	1,2	1,2	2,1	2,9	4,5	4,4

Kilde: SLF, Nortura SA, Norgården AS (kjøpt opp av Prior BA i 2006), Cardinal Foods Ski AS (tidligere Arne Magnussen AS), Jonas H. Meling AS, Toten Eggpakkeri.

TABELL 5.5.5. Andelen økologisk fjørefekjøtt av totalt fjørefslakt i 2010, kg og prosent

	TOTALT SLAKTET	ØKOLOGISK SLAKT	%-ANDEL ØKOLOGISK SLAKT
Kylling	72 648 762	138 350	0,2
Kalkun	8 485 004	65 233	0,8

Kilde: SLF Slaktestatistikk fjørfe, Nortura SA, Holte Gård, Økodrift Homlagarden AS.

Kapittel 5.6. Klassifisering

Ved klassifisering sorteres slaktene i de ulike klassifiseringsgruppene ut fra regelverket for det gjeldende klassifiseringssystemet. Siden 1996 har klassifiseringen vært utført i henhold til EUs klassifiseringssystem EUROP.

Klassifiseringen skal gi kjøttprodusentene informasjon om de kvalitetskrav som markedet setter til enhver tid. Klassifiseringen blir dermed et virkemiddel til å produsere de kvalitetene av slakt som markedet ønsker. Klassifiseringssystemet skal gi kjøpere av kjøtt grunnlag for å kjøpe inn de kvalitetene av slakt de har behov for. Klassifiseringen danner grunnlag for prissetting på slakt overfor produsenter og kjøpere.

Klassifiseringssystemet slik det er vedtatt, gjelder for alle slakterier som er med i den norske klassifiseringsordningen. Systemet skal praktiseres på samme måte, uavhengig av markedsituasjonen. Klassifiseringen skal bruke de hjelpemidler som finnes for å få en mest mulig objektiv klassifisering.

Klassifiseringsarbeidet utføres av sertifiserte klassifisører. Arbeidet ved det enkelte slakterianlegg følges opp ved kontroll av slakteristatistikk og ved besøk av Animalia sine klassifiseringskonsulenter.

Kapittel 5.6.1. Slaktekategorier

Alle slaktene inndeles i slaktekategorier ut fra dyreslag og særkrav innen hvert dyreslag. Særkrav bygger i all hovedsak på alder og kjønn, og har sin bakgrunn i videre anvendelse av slaktene. For gris og småfe skilles råne og vær ut i egne grupper ut fra avvikende lukt og smak.

Det har vært en klar nedgang i antall slaktede storfe, mer enn 5 000 færre enn i 2009. Det er kategoriene Unge okser med 2 600 færre, Ku med 1 200 færre og Ung ku med nesten 1 000 færre. Middel slaktevekt har for alt storfe gått opp med + 0,9 kg. Ku og Ung ku har størst vekttoppgang.

Tallene for gris er i 2010 preget av økningen i antall slaktegriser. For de andre kategoriene er tallene stabile.

TABELL 5.6.1. Antall dyr og middelvekt (kg) for hver slaktekategori i 2009 og 2010

DYRESLAG	KATEGORI	2009	2010	2010	2009	2010
		ANTALL	ANTALL	ANTALL %	MIDDELVEKT	MIDDELVEKT
Storfe*	Kalv	14 772	14 602	4,8	113,2	111,4
	Ung okse	143 233	140 604	45,9	299,2	299,6
	Okse	7 029	6 625	2,2	354,8	356,2
	Kastrat	1 621	1 478	0,5	256,3	255,6
	Kvige	26 988	26 953	8,8	219,4	220,8
	Ung ku	33 507	32 591	10,6	239,0	241,1
	Ku	84 792	83 542	27,3	274,4	276,6
	All storfe		311 942	306 395	100	271,3
Gris	Gris, skåldet	1 442 132	1 494 527	95,1	78,9	79,5
	Gris, flådd	422	190	0,01	65,2	69,8
	Purke, skåldet	44 163	42 463	2,7	145,4	144,2
	Purke, flådd	22 332	25 706	1,6	135,6	134,6
	Råner, skåldet	7 654	7 643	0,5	78,1	78,7
	Råner, flådd	988	1 076	0,07	148,4	143,3
All gris		1 517 690	1 571 605	100	81,7	82,2
Sau og lam**	Ung sau	32 591	38 792	3,2	26,3	25,2
	Sau	125 737	135 500	11,3	32,9	32,5
	Dielam	2 014	1 863	0,2	15,4	15,7
	Lam	988 762	1 012 275	84,6	18,7	18,4
	Vær	7 795	8 332	0,7	42,4	40,7
	All sau og lam		1 156 899	1 196 762	100	20,6

Kilde: Animalia.
* Hest er ikke med.
** Geit er ikke med.

I 2010 har vi hatt en klar økning i produksjonen av lam. Slaktetallene øker også for de andre kategoriene. Samtidig har vi nedgang i slaktevekter for alle kategoriene med unntak av Dielam. Værmessige forhold påvirker saueproduksjonen. 2010 ble ikke det beste produksjonsmessige året til nå.

Kapittel 5.6.2. Fastsettelse av klasse og kjøttprosent

EUROP-systemet består av 15 klasser for storfe og småfe. For slaktegris gjennomførte vi en systemendring som medførte at antall klasser ble redusert til fem. Det er ikke lenger mulig for slaktegris å oppnå klassene P og O, dvs. de dårligste klassene med unntak av P-. For kategori flådd og skålda purke har vi fortsatt sju klasser. For storfe og småfe er klasse P- klassen for slakt med dårligst kjøttfylde og klasse E+ er klassen for slakt med høyest kjøttfylde.

Klassene er nummerert fra én til 15, hvor klasse P- er klasse 1 og klasse E+ er klasse 15. Dette gjøres for å kunne beregne middelklasse. Endringer i gjennomsnittlig klasse er et godt uttrykk for utviklingen av kjøttfylde.

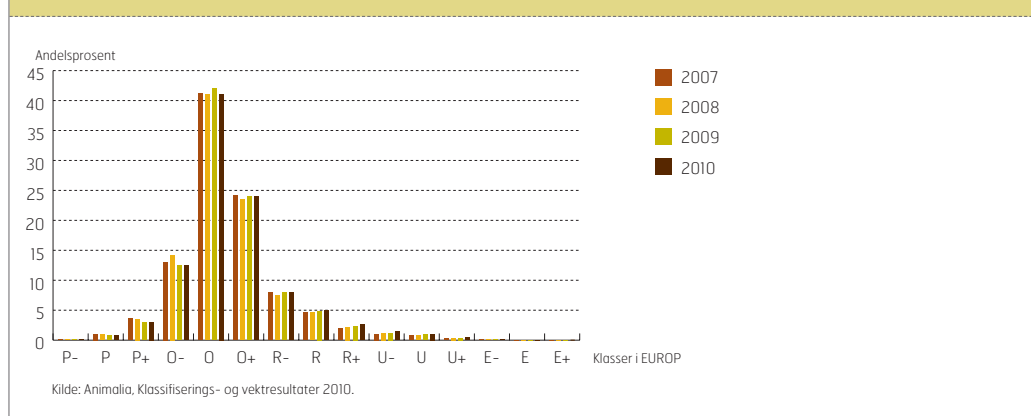
For gris benytter man kun hovedklassene i EUROP-systemet, SEUROP. I tillegg benyttes klasse P- for avmagrede slakt. Fra 2009 har øvre og nedre grense for oppnådd kjøttprosent blitt endret. Laveste kjøttprosent ble da satt til 48 prosent og den høyeste mulige kjøttprosenten ble satt til 68 prosent. Laveste klasse etter dette ble klasse R.

For slaktegris underdeles alle klasser i kjøttprosentgrupper og slaktenes kjøttprosentinnhold bestemmes. Ut fra dette plasseres slaktene i klasser. Klasse R består av slakt med 48 og 49 i kjøttprosent, slakt med 50 – 54 prosent utgjør klasse U, slakt med 55 – 59 prosent klasse E og 60 – 68 prosent utgjør klasse S.

Kapittel 5.6.2.1. Storfe

Gjennomsnittlig klasse for Ung okse gikk siste året opp med 0,03 klasser til 5,62, nær midt i mellom O og O+. Alle klasser fra og med O+ og høyere, med unntak av R- og E, har økt sine markedsandeler i 2010. Forskyvningen i markedsandeler er størst fra klasse O og opp til klassene fra og med R+ til og med U+. Mer enn 77 prosent av all Ung okse oppnådde hovedklasse O.

FIGUR 5.6.a. Klassefordeling, Ung okse

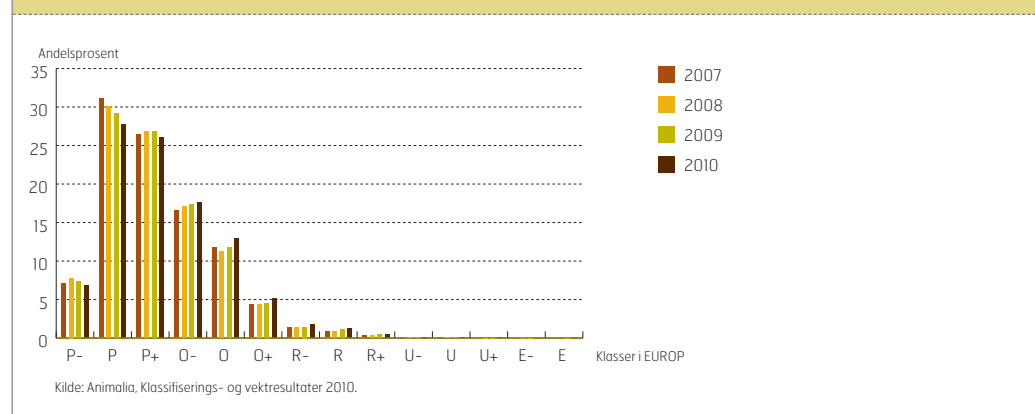

Ung ku er slaktedyr som er fra to til 4,5 år gamle, men det kan forekomme unntak. Ku er slaktedyr som i hovedsak er eldre enn 4,5 år gamle. Det er fortsatt en tendens til at kategori Ku vokser litt på bekostning av Ung ku. Kyr totalt utgjør 38 prosent av alle storfe. Kategori Ku har en markedsandel på 27 prosent og Ung ku med 10,6 prosent.

I 2010 har andelsprosenten for P-klassene gått ned med 2,6 prosentenheter. Klasse O og O+ har størst økning, totalt med 1,7 prosentenheter. Alle de høye klassene, R- og høyere, har økning i sine markedsandeler.

KAPITTEL 5: SLAKT, KJØTT- OG EGGKVALITET

FIGUR 5.6.b. Klassefordeling, Ung ku og Ku

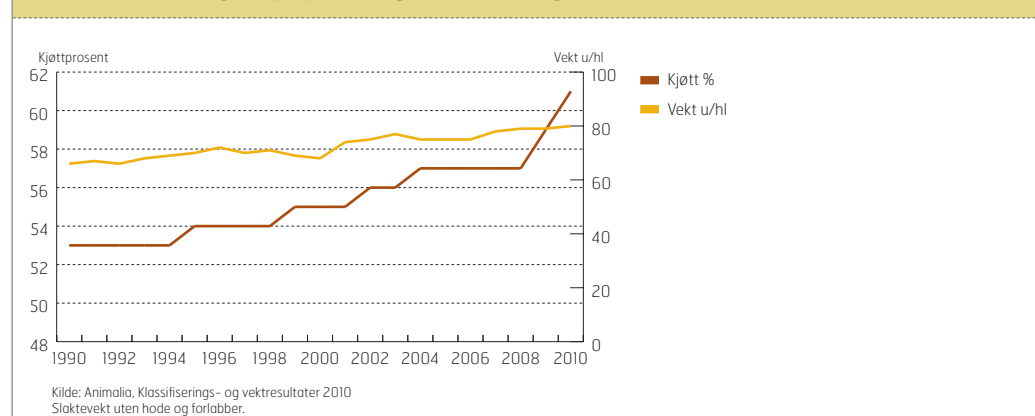

Kapittel 5.6.2.2. Gris

Klassifiseringen av gris har siden 1989 hatt kjøttprosentfastsettelse som mål. Kalibreringsnivået for kjøttprosenten ble endret ved innføringen av EUROP i 1996. Da fikk vi en felles definisjon av kjøttprosent i hele Europa. Ny EU-forordning for kjøttprosent ble innført i 2007. Norge tilpasset seg denne forordningen fra 1. juli 2009. Full effekt av denne endringen fikk vi fra og med 2010.

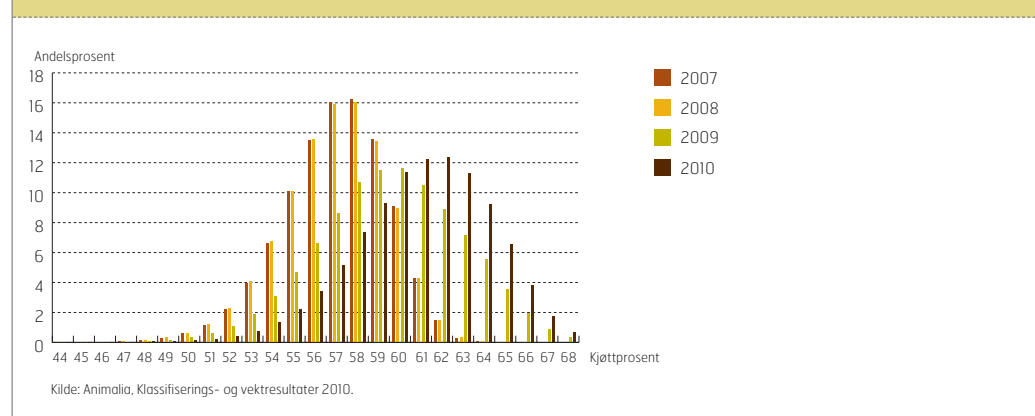
Middel kjøttprosent i 2010 ble 60,95 prosent. Dette er 1,5 prosentenheter høyere enn i 2009. Sammenliknet med 2008 har middel kjøttprosent steget med fire prosentenheter.

FIGUR 5.6.c. Utvikling av kjøttprosent og slaktevekt hos gris

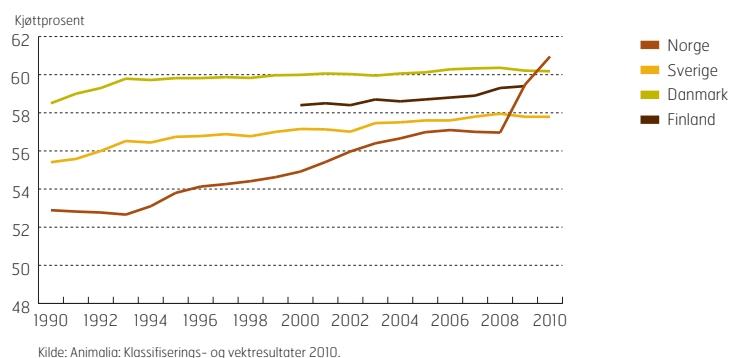
Middel kjøttprosent er nå åtte prosentenheter høyere enn da vi startet med kjøttprosentmåling i 1989. På en 80 kilos gris betyr det 6,4 kg mer kjøtt på bekostning av fett.

FIGUR 5.6.d. Utviklingen i kjøttprosent for gris

Disseksjonsresultatene fra 2008 viste at Norge, ut fra de disseksjonsresultatene som foreligger, har høyeste kjøttprosent i Norden. Disseksjonen i 1995 viste at vi lå betydelig under Danmark i middel kjøttprosent. Dette gapet er nå lukket.

FIGUR 5.6.e. Utvikling av kjøttprosent på gris i Sverige, Danmark, Finland og Norge

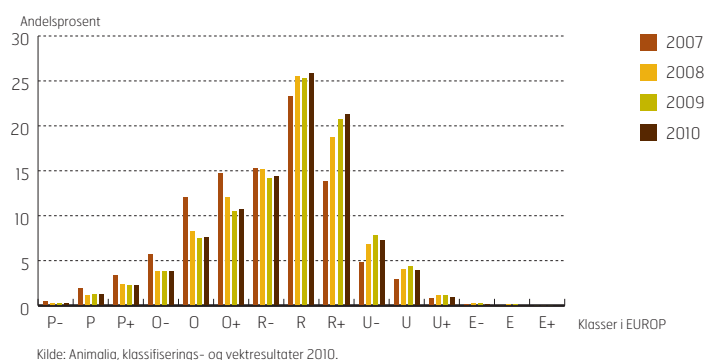
Kapittel 5.6.2.3. Sau/lam

Middel klasse for sau og lam har økt jevnt siden innføringen av EUROP i 1996. Siste året er første året siden 1996 med en liten nedgang i middel klasse, ned med 0,04 klasser. Det at vi fikk en nedgang skyldes i hovedsak vektnevdgangen på ca. 0,3 kg.

Underliggende tall, middel vekt i klassene, viser en sterk nedgang i middel slaktevekt i klassene etter at vi innførte Europ-systemet. I 1996 veide et lam i klasse R 22,2 kg, mens det i 2010 i gjennomsnitt veide 18,9 kg. Gjennomsnittlig vekt har gått ned med 3,3 kg i denne klassen. Denne vektutviklingen er typisk for alle klassene. Vektnevdgangen bremser den negative utviklingen i middel klasse og klassefordeling. Denne underliggende endringen viser at vi fortsatt har en positiv utvikling når det gjelder kjøttfylde.

Middellammet oppnår i gjennomsnitt tre klasser bedre resultat enn i 1996. Mens gjennomsnittslammet i 1996 oppnådde et resultat mellom O- og O, får det i dag et resultat mellom R- og R. I 2009 var klassene R og R+ de største klassene for lam. 47 prosent av alle lam oppnådde disse to klassene. Det var en økning på en prosent-enhet sammenliknet med 2009.

FIGUR 5.6.f. Utvikling av klassefordeling, lam

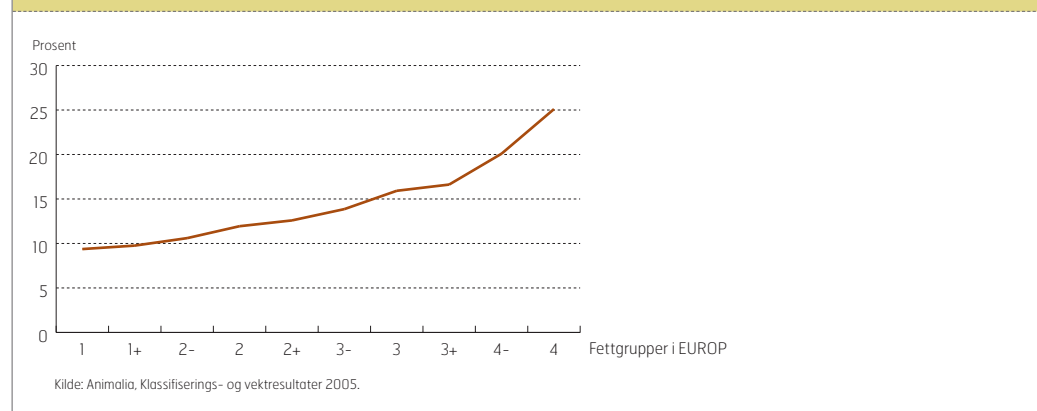
Kapittel 5.6.3. Fettgruppestsettelse for storfe og sau/lam

EUROP-systemet består av 15 fettgrupper for storfe og sau/lam. Vi har hovedfettgruppene 1, 2, 3, 4 og 5. Disse hovedfettgruppene underdeles i tre grupper, gruppen med minst fett innen hovedgruppen gis en minus (-), i tillegg til navnet på hovedfettgruppen, gruppen med mest fett innen hovedgruppen angis med et plusstegn (+). Gruppen i midten angis kun med navnet til hovedfettgruppen. Fettgruppene er nummerert fra 1 til 15, hvor fettgruppe 1- er fettgruppe nummer 1 og fettgruppe 5+ er fettgruppe nr. 15. Dette gjøres for å kunne beregne middel fettgruppe. Det vil være et godt uttrykk for utvikling når det gjelder slaktenes fethetsgrad.

KAPITTEL 5: SLAKT, KJØTT- OG EGGKVALITET

Det er sterk sammenheng mellom slaktenes fethetsgrad og middel fettinnhold i hele slakt. Forklaringsgraden ligger mellom 60 og 90 prosent. Under følger middelværdier fra nedskjæringsforsøk gjennomført av Animalia i perioden 1999 til 2005.

FIGUR 5.6.g. Lam, sammenhengen mellom slaktenes fettgruppe og faktisk fettinnhold

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittsslaktenes fethetsgrad i nedskjæringsforsøk gjennomført av Animalia. Det er rimelig store forskjeller i fethetsgrad mellom dyreslagene, selv mellom storfe og lam. Storfeslakt har lavere fettinnhold i samme fettgruppe som lam.

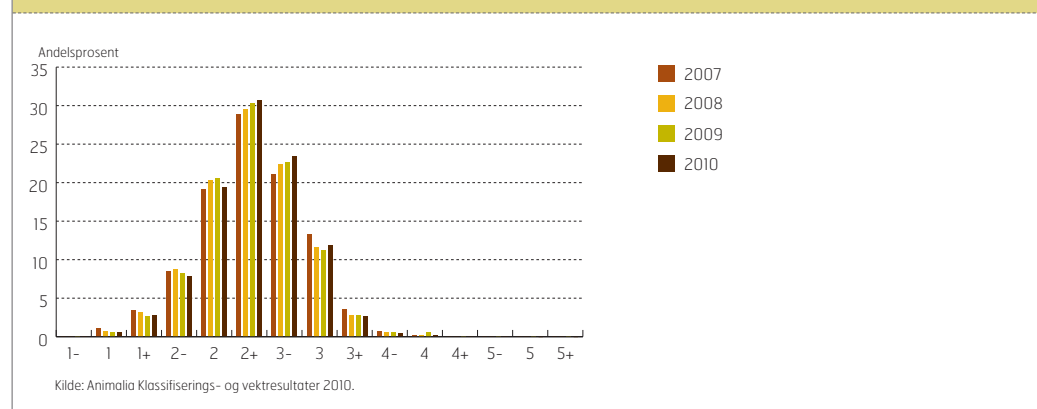
TABELL 5.6.2. Resultater fra disseksjon/nedskjæring av slakt

	ANTALL SLAKT	MIDDEL FETTGRUPPE/KJØTT%	MIDDEL FETT% I SLAKT
Storfe	750	6,55 (mellom 2+ og 3-)	12,2 %
Gris	229	61,0	14,5 %
Lam	396	5,86 (noe lavere enn 2+)	13,9 %

Kilde: Animalia.

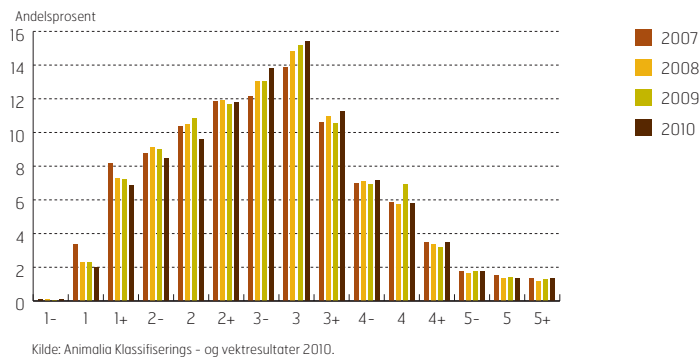
Norsk storfe øker i vekt. Denne vektøkningen gir fetere slakt. Det gjelder spesielt for hunddyrene. I 2010 hadde vi en vektoppgang for alt storfe på 0,9 kg. Middel fettgruppe økte svakt med 0,07 prosentenheter. Andelen av overfete slakt økte med 1,7 prosentenheter til 47,6 prosent av alle storfe. For all ku var oppgangen i antall overfete slakt på 2,5 prosentenheter til 66 prosent av alle kyr. Overfethet er et problem når det gjelder kyslakt.

FIGUR 5.6.h. Fettgruppedistribusjon for Ung okse

For Ung okse er det kun små forskyvninger i fettgruppedistribusjonen. Sett over mange år har fettgruppedistribusjonen vært svært stabil. Vi har i all hovedsak en forskyvning mellom de store fettgruppene når det gjelder andelsprosent.

FIGUR 5.6.i. Utvikling fettgruppedeling Ku og Ung ku

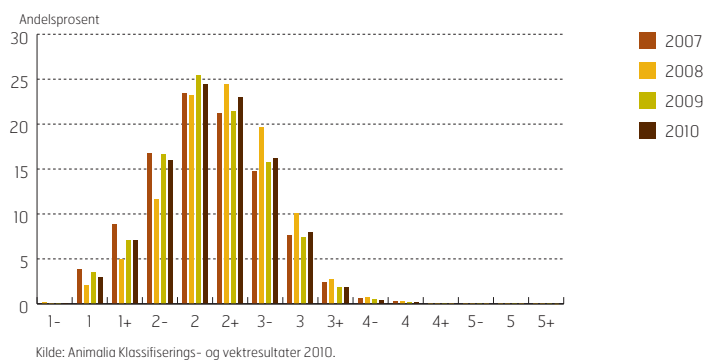
For kyr registrerte vi en økning i andelsprosenten for alle fettgrupper fra og med 3- og til og med 5+ i 2010. Økningen er størst for fettgruppene i hovedfettgruppe 3. Disse tre fettgruppene har til sammen en økning på 1,8 prosentenheter.

Sett over år, ser vi en klar utvikling mot feitere kyr. Dette henger sammen med en sterk vekttoppgang. Kyrne har over 15 år hatt en økning på 28 kg i middelvekt. Middel fettgruppe har i samme periode steget med 1 fettgruppe. Andelen av overfete kyr har økt fra 44 prosent i 1996 til over 61 prosent i 2010.

Det er små forandringer i gjennomsnittlig fethetsnivå for lam fra 2009 til 2010. Litt overraskende er det at fethetsnivået har steget litt til tross for vekt nedgangen. Ti prosent av alle lam er overfete.

Trendene i 2010 er en økning i andelsprosenten for fettgruppene 2- og 2, dvs. magre slakt. De største forskyvningene finner vi mellom disse to gruppene og gruppene som øker, 2+, 3- og 3, dvs. grupper for litt fetere slakt. Den totale forskyvningen mellom disse to blokkene er på ca. to prosentenheter.

FIGUR 5.6.j. Fettgruppedeling for lam

Kapittel 5.7. Kvalitetsforbedringsprogram for svinekjøtt

I 2001 startet Nortura, Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, Animalia og Norsvin et program for å redusere smaksproblemer hos ferskt og lagret svinekjøtt. Siden programmet startet har fettkvaliteten hos svinekjøtt utviklet seg i riktig retning. Den mest positive forbedringen skjedde fra 2002 til 2003 og dette har holdt seg på samme gode nivå siden.

FORTSATT GODE RESULTATER

Kvalitetsforbedringsprogrammet er nå inne i det niende året. Målet man satte seg ved oppstart av programmet var færre enn tre prosent over grenseverdi for marine fettsyrer. Resultatene for 2010 viser en økning i antallet prøver som har for høye verdier. Fra 2,6 prosent i 2009 til 5,4 prosent i 2010. For bransjen vil det være viktig å følge denne utviklingen nøye.

KAPITTEL 5: SLAKT, KJØTT- OG EGGKVALITET

RUTINESJEKK

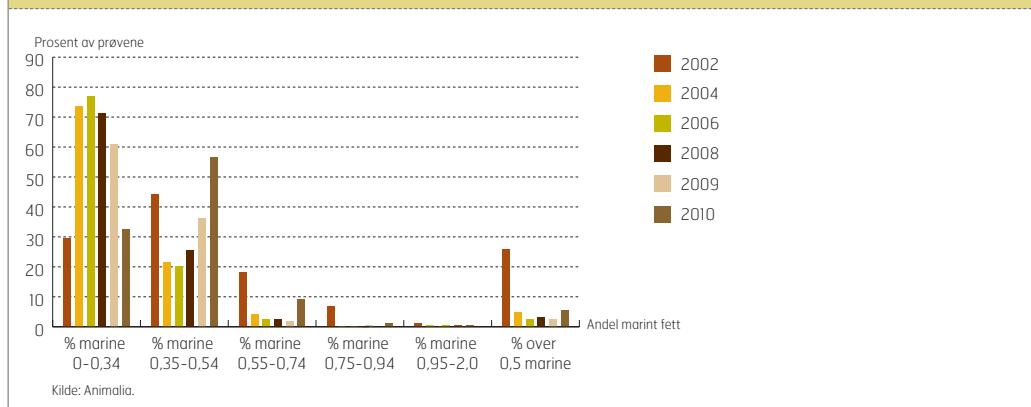
Fettkvalitet undersøkes ved alle griseslakterier i Norge ved at ryggspekk blir analysert for fettsyresammensetning. Hvis spekket inneholder mer enn en halv prosent marine fettsyrer (C22:5 og C22:6) blir det tatt oppfølgende prøver. Undersøkelsen utgjør stikkprøver av ti prosent av alle svineprodusentene.

TABELL 5.7.1. Oversikt over spekkprøveresultater fra 2001 – 2010

	ANTALL PRØVER	GJENNOMSNITT JODTALL	GJENNOMSNITT MARINE FETTSYRER (%)	ANDEL PRØVER OVER 0,5 % MARINE FETTSYRER (%)
2002	570	73,8	0,5	26,0
2003	519	73,5	0,3	5,6
2004	365	73,6	0,3	4,9
2005	299	78,1	0,3	2,5
2006	378	73,2	0,3	2,4
2007	259	70,9	0,3	1,5
2008	160	74,2	0,3	3,1
2009	230	72,49	0,2	2,6
2010	187	73,70	0,3	5,4

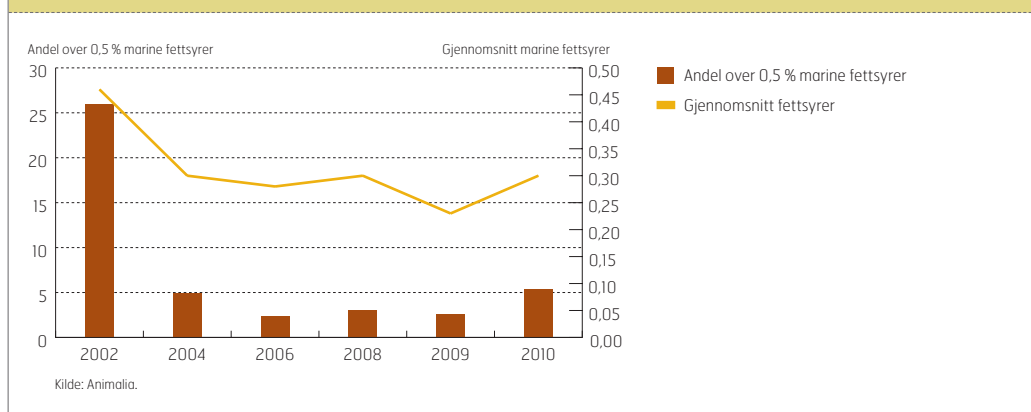
Kilde: Animalia.

FIGUR 5.7.a. Spekkprøveresultatene fra 2002 – 2010 etter innhold av marine fettsyrer

Kilde: Animalia.

FIGUR 5.7.b. Utvikling av andel prøver over grenseverdi og gjennomsnittlig innhold av marine fettsyrer

Kilde: Animalia.

Kapittel 5.8. Biprodukter

I henhold til biproduktforskriften inndeles slakteråstoffet i kategori 1-, 2- og 3-materiale. Kategori 1-materiale består av SRM (spesifisert risikomateriale) og kadaver av storfe. Kategori 3-materiale består av veterinær-godkjente biprodukter som kan anvendes til fôr. Kategori 2 -materiale er råstoff som verken er kategori 1 eller kategori 3.

Norsk Protein har fem produksjonsanlegg, fire steder i landet; Balsfjord, Mosvik, Grødal og to fabrikker på Hamar.

Kategori 1- og 2-materiale prosesseres sammen som kategori 1-materiale ved fabrikkene i Balsfjord og på Hamar. Sluttproduktene anvendes til forbrenning; kjøttbeinmel forbrennes i sementindustrien og fett erstatte fyringsolje på våre fabrikker. Fra sommeren 2011 vil fett også bli benyttet til produksjon av biodiesel.

Kjøttbeinmel fra kategori 3 fabrikkene i Mosvik, Grødaland og Hamar selges som fôrvare til produksjon av kjæledyrfôr og pelsdyrfôr, samt som gjødsel.

Animalsk fett fra disse fabrikkene selges som råvare til produksjon av kraftfôr til svin og fjørfe.

TABELL 5.8.1. Antall tonn animalske biprodukter levert til Norsk Protein 2010

	STORFE, SMÅFE, GRIS	FJØRFE	KADAVER AV STORFE, SMÅFE OG GRIS	KADAVER - UTRANGERT HØNER	PELSDYR- SKROTTER	KATEGORI 1 OG 2 MATERIALE INKL. SRM	KATEGORI 2 FISKEBI- PRODUKTER	TOTALT
Kategori 3	106 669	24 595						131 264
Kategori 1 og 2			10 724	5 253	2 379	27 412	7 940	53 708
Sum								184 972

Kilde: Norsk Protein.

TABELL 5.8.2. Produksjon av kjøttbeinmel, animalsk fett og biogasspulp 2010

TALLENE ER OPPGITT I TONN	KATEGORI 1	KATEGORI 2	KATEGORI 3
Kjøttbeinmel	11 834		32 186
Animalsk fett	8 950		17 630
Biogasspulp		7 435	

Kilde: Norsk Protein.

TABELL 5.8.3. Anvendelse av kjøttbeinmel 2010

KJØTTBEINMEL				
TALLENE ER OPPGITT I TONN	KATEGORI 1	KATEGORI 2	KATEGORI 3	HERAV EKSPORT TIL EU-LAND
Kjæledyrfôr			5 271	4 987
Pelsdyrfôr			2 178	
Gjødsel			24 236	17 421
Forbrenning	11 903		501	
Biogasspulp		7 440		
Sum	11 903	7 440	32 186	22 408

Kilde: Norsk Protein.

TABELL 5.8.4. Anvendelse av animalsk fett 2010

ANIMALSK FETT		
TALLENE ER OPPGITT I TONN	KATEGORI 1	KATEGORI 3
Energi	9 004	
Råvare til kraftfôr		17 397

Kilde: Norsk Protein.